

Θεσμοί: Οι αντιφάσεις ενός συστήματος λιτότητας και το πρόβλημα του χρέους

Από το 2009, ένα σύνολο μέτρων πολιτικής που επιβλήθηκαν από τους δανειστές, επιδιώκουν να μειώσουν τα ελλείμματα και το δημόσιο χρέος. Τα μέτρα αυτά όμως, έτσι όπως εφαρμόστηκαν, οδήγησαν στη δραστική μείωση της εγχώριας παραγωγής.

Η διαχειριστική αντίληψη αντιμετώπισης της κρίσης, έτσι όπως υιοθετήθηκε, δεν έδωσε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Έτσι, ενώ το σύνηθες σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, είναι η μείωση του χρέους σε περιβάλλον έντονης ανάπτυξης (βλ. Αγγλία, Ολλανδία, Τουρκία κ.λπ), στην περίπτωση της Ελλάδας συμβαίνει το αντίθετο. Έχουμε λοιπόν προσπάθεια μείωσης του δημόσιου χρέους σε καθεστώς σχεδόν δεκαετούς ύφεσης.

Στα όσα προτείνουν οι θεσμοί βλέπουμε αρχικά ότι υπάρχει ένα σύνολο και λαθών, όσον αφορά στις εκτιμήσεις-προβλέψεις τους (π.χ. πολλαπλασιαστής). Από την άλλη όμως υπάρχει και ένα σύνολο αντιφάσεων ως προς την πολιτική που οι ίδιοι προτείνουν.

Πιο συγκεκριμένα: Ποια ήταν η λογική της πολιτικής λιτότητας που ακολουθείται από το 2009; Το σκεπτικό της βασιζόταν στη μείωση των δύο ελλειμμάτων: του κρατικού προϋπολογισμού και των τρεχουσών συναλλαγών. Το δεύτερο σκιαγραφεί τις εμπορικές μας σχέσεις, σε αγαθά και υπηρεσίες, με το εξωτερικό.

Για το πρώτο έλλειμμα έχει γίνει εκτεταμένη συζήτηση και τα αποτελέσματα (μείωση του) τα βλέπουμε μέσα από την περιστολή των δαπανών, την αύξηση των εσόδων και την αύξηση των πρωτογενών πλεονασμάτων του κρατικού προϋπολογισμού, (έσοδα μείον δαπάνες. Στις δαπάνες δε λαμβάνονται εκείνες που αφορούν στους τους τόκους αποπληρωμής των δανείων).

Η περιστολή των δημοσίων δαπανών, σύμφωνα με το σκεπτικό των θεσμών, προκαλεί επίσης, μείωση της δημόσιας και ιδιωτικής ζήτησης-κατανάλωσης. Αυτή εύλογα συμπαρασύρει και τις εισαγωγές, όπως και την εγχώρια παραγωγή. Η μείωση των εισαγωγών συμβάλλει στη βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και ως εκ τούτου, μικραίνει ή εκμηδενίζει το δεύτερο έλλειμμα. Η κάμψη της ζήτησης αποτελούσε συνειδητή επιλογή της εν λόγω πολιτικής των θεσμών με σκοπό την μείωση των παραπάνω διπλών ελλειμμάτων.

Αν όμως σε καθεστώς περιστολής της εγχώριας ζήτησης, επιδιώκεται η αύξηση της εγχώριας παραγωγής, τότε πρέπει να αυξηθούν οι επενδύσεις και οι εξαγωγές μαζί.

Για να δούμε μια τέτοιας μορφής θεαματική βελτίωση, απαιτείται μηχανισμός δημιουργίας επαρκούς ρευστότητας. Αυτός καλείται να εξυπηρετήσει κατά κύριο λόγο τις ανάγκες των παραγωγών-εξαγωγών όπως και επενδυτικές.

Η πολιτική μείωσης των μισθών, πλην των αρνητικών επιπτώσεων επί της εγχώριας ζήτησης, εξυπηρετεί, μέσω της αύξησης των κερδών την αύξηση της παραγωγής-επενδύσεων-εξαγωγών. Τα όρια όμως μιας τέτοιας πολιτικής αναφέρονται μόνο στη βραχυχρόνια περίοδο. Με τη σταθεροποίηση και αύξηση της συνολικής παραγωγής, «επιστρέφονται» στους εργαζόμενους μεσοπρόθεσμα, οι απώλειες τους εισοδήματος τους.

Για να πετύχει και να παρουσιάσει συνέπεια λοιπόν το σκεπτικό των πιστωτών έπρεπε να βελτιωνόταν η ρευστότητα που εξυπηρετεί κατά κύριο λόγο την εγχώρια παραγωγή-εξαγωγές. Υπάρχουν πολλοί τρόποι γι αυτό, πέραν την ποσοτικής χαλάρωσης (π.χ. ενεργοποίηση επενδυτικών ταμείων, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων κ.ά.). Στην πράξη όμως συνέβη το αντίθετο. Οι υφιστάμενοι μηχανισμοί δημιουργίας ρευστότητας μέσω των τραπεζών (π.χ. ο ELA) δεν επαρκούν για να καλυφθούν οι ανάγκες των παραγωγών-εξαγωγών. Οι εξαγωγείς χρειάζονται πιστώσεις, έως την ώρα πληρωμής τους από τον εισαγωγέα. Τις ίδιες ανάγκες έχει και όποιος επιδιώκει να αυξήσει την παραγωγή του επενδύοντας σε εξοπλισμό και κτήρια, στο όνομα της κάλυψης της διεθνούς ζήτησης.

Η απουσία λοιπόν επαρκούς ρευστότητας ικανής να καλύψει τις ανάγκες των παραγωγικών επιχειρήσεων είναι η κύρια αντίφαση του συστήματος που προωθούν χρόνια οι πιστωτές.

Ως προς το δημόσιο χρέος σημειώνεται το εξής. Το ζήτημα της ελάφρυνσης του ελληνικού χρέους δεν είναι *ένα ιδιαίτερο ζήτημα* παγκοσμίως. Αξίζει αρχικά να σημειωθεί ότι η διαγραφή μέρους του χρέους μιας χώρας, δεν αποτελεί πρωτοφανές γεγονός και έχει συμβεί επανειλημμένα.

Τον προηγούμενο αιώνα, 90 κράτη έχουν δεχτεί ρυθμίσεις και αναδιαρθρώσεις χρεών. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις έχουμε ρυθμίσεις χρεών περισσότερες από μια φορά σε ορισμένα κράτη, με αποτέλεσμα να καταγράφονται περίπου 600 αναδιαρθρώσεις χρεών συνολικά. Το κούρεμα του χρέους είναι μια μορφή αναδιάρθρωσης, που έχει εφαρμοστεί σε αρκετές περιπτώσεις μεταπολεμικά.

Το ελληνικό χρέος έχει εύλογα προκαλέσει μεγάλο αριθμό συζητήσεων και αναφορών με σκοπό την πιο δυναμική αντιμετώπιση του. Οι συζητήσεις όμως μεταξύ των ευρωπαϊών πολιτικών για την ελάφρυνση του χρέους με δραστικό τρόπο, δείχνουν ότι η επιλογή αυτή αποτελεί το απόλυτο ταμπού.

Οι ρυθμίσεις για το χρέος θα βασιστούν σε πρακτικές που υιοθετήθηκαν σε πολλά υπερχρεωμένα κράτη. Εδώ υπενθυμίζεται όμως ότι τα υπερχρεωμένα κράτη

ξεπέρασαν τα όποια προβλήματα του χρέους τους μέσα από αναπτυξιακές δυναμικές. Ακρογωνιαίος λοιπόν λίθος και αυτής της διαδικασίας, παραμένει η επαρκής ρευστότητα στην οικονομία, που καλείται να καλύψει παραγωγικές και όχι καταναλωτικές ανάγκες.